

Energetický regulační úřad v České republice

Český energetický zákon č. 458 /2000 Sb. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů byl schválen poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR až dne 28. listopadu minulého roku. Účinnosti tento zákon nabyl 1.ledna letošního roku.

Zákon č. 458/2000 Sb. nahradil původní – na svou dobu velice progresivní-energetický zákon č. 222/1994 Sb., který již signalizoval zájem české legislativy o liberalizaci české energetiky. Zákon nahrazuje původní oprávnění k podnikání v energetických odvětvích ve formě státní autorizace vydávané Ministerstvem průmyslu a obchodu novým státním oprávněním ve formě licence vydávaným Energetickým regulačním úřadem:

§ 4

Licence

Licence se uděluje na dobu určitou, nejméně na 25 let, a to na

- a) výrobu elektřiny,*
- b) výrobu plynu,*
- c) přenos elektřiny,*
- d) přepravu plynu,*
- e) distribuci elektřiny,*
- f) distribuci plynu,*
- g) uskladňování plynu,*
- h) výrobu tepelné energie,*
- i) rozvod tepelné energie*

(1) Licence na obchod s elektřinou nebo obchod s plynem se uděluje na dobu určitou, a to nejméně na 5 let.

(2) Licence na přenos elektřiny a přepravu plynu jsou vydávány jako výlučné pro celé území České republiky.

Zákon stanovuje postupné otevírání trhu s elektřinou s konečným termínem úplného otevření trhu takto :

(1) Trh s elektřinou je otevírán postupně takto:

- a) od 1. ledna 2002 jsou oprávněnými zákazníky koneční zákazníci, jejichž spotřeba elektřiny*

vztažená na jedno odběrné místo včetně výroby pro vlastní potřebu překročila hodnotu 40 GWh v roce 2000 nebo v ročním období od 1. července 2000 do 30. června 2001; právo regulovaného přístupu mají za účelem uplatnění své výroby držitelé licence na výrobu elektřiny s instalovaným elektrickým výkonem větším než 10 MW,

- b) od 1. ledna 2003 jsou oprávněnými zákazníky koneční zákazníci, jejichž spotřeba elektřiny vztažená na jedno odběrné místo včetně výroby pro vlastní potřebu překročila hodnotu 9 GWh v roce 2001 nebo v ročním období od 1. července 2001 do 30. června 2002; právo regulovaného přístupu mají za účelem uplatnění své výroby všichni držitelé licence na výrobu elektřiny,
- c) od 1. ledna 2005 jsou oprávněnými zákazníky všichni koneční zákazníci odebírají elektřinu ze sítí vyššího než nízkého napětí, a ti koneční zákazníci odebírající elektřinu ze sítí nízkého napětí, jejichž spotřeba elektřiny vztažená na jedno odběrné místo včetně výroby pro vlastní potřebu překročila hodnotu 100 MWh v roce 2003 nebo v ročním období od 1. července 2003 do 30. června 2004,
- d) od 1. ledna 2006 jsou oprávněnými zákazníky všichni koneční zákazníci.

Zákon rovněž stanovuje postupné otvírání trhu s plynem bez úplného otevření takto:

§ 55

Trh s plynem

(1) Na území České republiky je organizován trh s plynem na základě sjednaného přístupu k přepravní soustavě a regulovaného přístupu k distribučním soustavám a autorizačního přístupu k výstavbě vybraných plynových zařízení podle podmínek stanovených tímto zákonem s cílem zajistit spolehlivé a hospodárné zásobování plynem při zajištění ochrany životního prostředí.

(2) Trh s plynem je otevírán postupně takto:

- a) od 1. ledna 2005 v rozsahu nejméně 28 % celkové roční spotřeby plynu v České republice. Možnost volby dodavatele plynu budou mít v příslušném kalendářním roce držitelé licence na výrobu elektřiny, spalující plyn v tepelných elektrárnách nebo při kombinované výrobě elektřiny a tepla a to v rozsahu své spotřeby na tuto výrobu, oprávnění zákazníci a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, minimálně však oprávnění zákazníci, jejichž nákup plynu v předcházejícím kalendářním roce, naměřený a jednom odběrném místě byl vyšší než 15 mil. m³ a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu svých oprávněných zákazníků s cílem zajistit zásobování těchto zákazníků,
- b) od 10. srpna 2008 v rozsahu nejméně 33 % celkové roční spotřeby plynu v České republice. Možnost volby dodavatele plynu budou mít v příslušném kalendářním roce držitelé licence na výrobu elektřiny, spalující plyn v tepelných elektrárnách nebo při kombinované výrobě elektřiny a tepla, a to v rozsahu své spotřeby na tuto výrobu, oprávnění zákazníci a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, minimálně však oprávnění zákazníci, jejichž nákup plynu v předcházejícím kalendářním roce, naměřený na jednom odběrném místě byl vyšší než 5 mil. m³ a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu svých oprávněných zákazníků s cílem zajistit zásobování těchto zákazníků.

To, že dnem účinnosti nového energetického zákona č. 458/2000 Sb. vznikl Energetický regulační úřad, je mezi odbornou veřejností dostatečně známo. Méně zřejmé jsou již kompetence a pravomoci tohoto nového úřadu, který je zákonem č. 2/1969 Sb. (kompetenční zákon) zařazen mezi ústřední orgány státní správy se samostatnou kapitolou státního rozpočtu. I touto finanční samostatností chtěl tvůrce zákona zdůraznit, že i když ERÚ bude fakticky vykonávat některé činnosti dříve vykonávané Energetickou regulační správou MPO a MF v oblasti regulace cen v energetice, jeho další rozhodování je již zcela autonomní.

Méně známé jsou možná okolnosti fyzického vzniku úřadu jako takového. Zpravidla nejprve vznikne úřad – struktura úřadu tj. organizační akty, zaměstnanci, kanceláře, PC, atd. a následně pak úřad začne fungovat. Vznik ERÚ byl přesně opačný – nejprve úřad začal fungovat a to ze zákona nezpochybnitelně k datu 1. ledna 2001- následně pak v průběhu ledna a prakticky do dnešních dnů se začal i fyzicky vytvářet.

Příprava nového centrálního úřadu typu ERÚ trvá v českých podmínkách cca ½ roku až jeden rok, v zemích Evropské unie tyto přípravné doby bývají údajně ještě delší. ERÚ jak výše již řečeno tolik času na přípravu nedostal, resp. dostal minusový čas. Vlastní budování vnitřní struktury úřadu začalo již v průběhu ledna ale zdrželo se i nenadálou rezignací 1.předsedkyně ing. Novotné na konci ledna. V únoru byl pověřen řízením úřadu jeden z ředitelů sekcí ERÚ ing. Prouza.

22. března byl jmenován nový předseda ing. Brychta a tím bylo snad již definitivně ukončeno období nejistoty na Energetickém regulačním úřadu. Nový předseda se na rozdíl od svých předchůdců definitivně rozhodl respektovat zákon a budovat funkční pracoviště v sídle ERÚ v Jihlavě.

Tím se podstatně usnadnila práce sekci Kanceláře úřadu, která je odpovědná právě za vybudování a organizační funkčnost úřadu a která měla největší problémy s nejasností koncepce sídla úřadu jako takové, kdy budování jihlavského sídla bylo takřkajíc na vlastní odpovědnost sekce. Sídlem úřadu je ze zákona nezpochybnitelně Jihlava, která se tak po Praze a Brnu stala třetím městem, kde sídlí ústřední orgán státní správy. Kromě hlavního pracoviště v Jihlavě bylo zřízeno i dislokované pracoviště v Praze, tak, že k datu 28.2.2001 byly vyklizeny prostory provizorně užívané na MPO a MF.

Po počátečních problémech s umístěním pracovníků ERÚ jak v Jihlavě tak i v Praze se za vydatné pomoci jihlavského okresního i krajského úřadu podařilo vyřešit situaci v Jihlavě a následně za pomoci ministra Březiny a Ministerstva průmyslu a obchodu i dislokované pracoviště v Praze.

Rovněž situace se stavem zaměstnanců zpočátku více než napjatá – v 1. polovině ledna měl ERÚ pouze 1 nezpochybnitelného zaměstnance i díky rozporům v právních výkladech způsobu převodu zaměstnanců z ministerstev a absenci jakýchkoliv vlastních prostor. Na konci ledna již měl 5 zaměstnanců. V současné době jsou již přijímáni noví zaměstnanci aniž by museli sedět 2 i více u jednoho stolu s půjčeným počítačem. Současný stav je již 38 zaměstnanců a dále roste. Dle závazných ukazatelů kapitoly státního rozpočtu č. 349 má mít ERÚ v roce 2001 celkem 50 zaměstnanců.

Cílový předpokládaný stav zaměstnanců je však dle důvodové zprávy k zákonu 90 specialistů plus nezbytný aparát, tedy celkem cca 135 pracovníků. Sekce Kanceláře úřadu

zajišťuje potřebné činnosti finanční, správu fondu držitelů licencí dle zákona, informatiku, správu majetku, finanční a mzdovou účetnu, personalistiku atd. Kromě hlavního pracoviště v Jihlavě v areálu staré nemocnice, kde ERÚ má kanceláře v objektu bývalého očního oddělení, je zřízeno dislokované pracoviště v Praze na Kampě, v bývalé Útulně slepých dívek, kde k datu 28.2.2001 byla vytvořena pracoviště pro zaměstnance ERÚ přecházející z Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva financí.

První veřejná prezentace ERÚ pro odbornou veřejnost proběhla v sídle úřadu v Jihlavě dne 7.března 2001. Seminář o hlavních cílech ERÚ poprvé otevřel veřejnou diskusi o způsobu naplňování a provádění zákona č. 458/2000 Sb.

Jak již bylo již výše uvedeno - základním předpokladem pro podnikání v energetických odvětvích je licence. Ředitelem sekce licencí, která rozhoduje o udělení, změně nebo odebrání tohoto „státního souhlasu“ je Ing. Pavel Prouza. V současné době sekce licencí eviduje cca 6000 autorizací, které byly vydány dle zákona č. 222/1994 Sb. Vzhledem na to, že zákon 458/2000 neobsahuje ustanovení o přechodu státních autorizací na licence, musí si držitelé státních autorizací dle zákona 222/1994 Sb. požádat o vydání licence. Jedinou výhodou autorizovaných osob dle „starého“ zákona je skutečnost, že tuto žádost mohou podat v průběhu celého letošního roku a pokud tuto podmínku splní, pak mohou podnikat dle státní autorizace až do vydání licence dle zákona 468/2000. Tím výhody končí a žádost o vydání licence musí autorizovaná osoba podat dle zákona stejně jako osoba zahajující podnikání v energetice. Lze důvodně předpokládat, že většina držitelů státních autorizací bude chtít i nadále podnikat v energetických odvětvích a požádá o vydání licence k podnikání.

Důležitou součástí činnosti ERÚ je také vydávání Energetického věstníku, ve kterém má ERÚ zákonem uloženo – kromě dalších povinností – i zveřejňování seznamu rozhodnutí o udělení, změně nebo zrušení licence.

Vlastní regulací energetiky, která je a bude vždy v největším ohnisku zájmu nejen energetiků, ale prakticky všech občanů, se zabývá sekce regulace. Právě tato sekce, jejímž ředitelem je Ing. Blahoslav Němeček, bude mít největší vliv na chod české energetiky. V její působnosti je podpora hospodářské soutěže a ochrana zájmů spotřebitelů v těch oblastech energetického odvětví, kde není možná konkurence, s cílem uspokojení všech přiměřených požadavků na dodávku energií. ERÚ rovněž převzal některé kompetence Ministerstva financí a rozhoduje o regulaci cen podle zákona č. 526/1990 Sb. o cenách. Rozhoduje spory při uzavírání smluv mezi jednotlivými držiteli licencí a jejich zákazníky, schvaluje pravidla provozování přenosové soustavy a distribučních soustav v elektroenergetice, stanovuje požadavky na kvalitu dodávek a služeb a pravidla pro organizování trhu s energiemi.

Sloučením kompetencí MF a MPO do jednoho rozhodovacího místa a tím urychlením a zefektivním schvalovacího řízení při cenových úpravách sledoval zákonodárce maximální zefektivnění a zprůhlednění procesu regulace cen.

První cenové rozhodnutí vydal ERÚ začátkem ledna, jednalo se o tzv. „predací ceny“ elektřiny mezi ČEZ, a.s., ČEPS, a.s. a distribučními společnostmi (REAS). Toto cenové rozhodnutí je již předmětem stížnosti u Ústavního soudu České republiky. V souladu s požadavkem zákona na povinný výkup elektřiny z kogenerací a obnovitelných zdrojů stanoví ERÚ v co nejkratší době také ceny pro vykupovanou elektřinu.

Rovněž byly stanoveny nové maximální ceny elektřiny pro malooběratele platné od 1.7.2001, kde sazby jsou závislé na velikosti vypínacího proudu hlavního jističe před elektroměrem. Vzhledem k tomu, že od 1.1.2002 dojde k prvnímu kroku otevření trhu s elektřinou, budou zhruba v polovině roku stanovena jasná pravidla organizace trhu a do konce listopadu učiněna veškerá cenová rozhodnutí pro rok 2002.

Prvním aktem ERÚ v oblasti plynárenství byla změna cenového výměru MF č. 01/2001 cenovým rozhodnutím ERÚ č. 2/2001 ze dne 27.února 2001, kterým se stanoví maximální ceny plynu v Kč/kWh na místo dosud používaných objemových jednotek. Takto bude účtováno již od 1.4.2001 všem konečným spotřebitelům. Účtováním za jednotku výhřevnosti a nikoliv za jednotku objemovou se měly odstranit rozdíly mezi kvalitou plynu dodávaného z různých zemí a odběratel tak získat kvalitnější informace pro porovnání s jinými médii. K další změně cenové hladiny v plynárenství by mělo dojít nejpozději k 1.7.2001 a úřad předpokládá, že nové ceny budou zveřejňovány zhruba s měsíčním předstihem. Rozhodnutí předchází podrobné analýzy jak Transgasu, tak i distribučních společností.

Úloha regulátora se také podstatně rozšiřuje v oblasti teplárenství. Zabývá se stanovením ceny tepla pro konečné odběratele i výši předávacích cen mezi licencovanými subjekty. Cena tepla zůstává i nadále regulována formou věcného usměrňování.

Lze však již odpovědně konstatovat, že počáteční předpovědi či obavy některých odborníků, že ERÚ se vůbec nepodaří konstituovat fyzicky, se naštěstí ukázaly nesprávné. Je pravdou, že původní dlouhotrvající problémy a dohady o sídle, o osobě předsedy, o prostředcích přidělených na základní vybavení, atd. atd. které se zdály téměř nepřekonatelné, byly v mnoha případech ve skutečnosti ještě horší než se na počátku zdálo, přesto se je podařilo vyřešit, i když to stálo mnoho úsilí. Mnoho věcí při budování úřadu by v reálném čase možná bylo provedeno lépe než bylo provedeno v minusovém čase, který na tyto věci byl –resp. nebyl - vymezen. Důležité je, že ERÚ funguje, což byl cíl v lednu stanovený a tedy splněný.

Úkoly stojící před nově zřízeným úřadem zvláště nyní v období, kdy se má provádět náprava cen energií a současně i privatizace české energetiky, kdy nelze podcenit ani otázku parlamentních voleb v červnu příštího roku, jsou více než těžké, mnozí opět tvrdí, že nespílitelné. Věřím však, že stejně jako se v podstatě silou vůle podařilo úřad zřídit, stejně tak se i tyto úkoly podaří splnit. K tomu by mohla přispět spolupráce nejen s regulátory ze zemí EU, ale i spolupráce s regulátorem polským a slovenským.

Děkuji za pozornost.

V Bratislavě 24. května 2001

Ing. Ivan Noveský - ředitel sekce Kanceláře úřadu